

Na fotografii Josefa Hradila je záběr ze hry A. Millera „Stvoření světa a jiné obchody“ (D. Zaoralová, V. Čapka, M. Kačmarčík).

Československá premiéra u „Bezručů“

Stvoření

V sále Divadla Petra Bezruče v Ostravě se nejprve vynoří na horizontu malého jeviště intenzivně nasvětlený, syrový, amorfní tvar, který pomalu narůstá do podoby tvora, ve svém chování roztomile připomínajícího své opičí předky. Takto Bůh naplňuje přání Adamovo a z jeho kosti vytváří Evu. Věčný příběh je tentokrát sdělován formou danou mu americkým dramatikem světově proslulým, leč v naší republice více než dvacet let záměrně „upozadovaným“. Jde o komedii Arthura Millera „STVOŘENÍ SVĚTA A JINÉ OBCHODY“ (překlad Ivo T. Havlí) uváděnou v DPB v československé premiéře. Je to tedy krok, jehož přínosnost je evidentní, ale tím více zavazující realizátory jistou zodpovědností za umělecký výsledek.

Zásluhou zkušeného režiséra Josefa Janíka je, že se prvěmu uvedení této hry z roku 1972 u nás (čeští a slovenští diváci zatím Millerovu dramatickou tvorbu, vytvořenou v období po událostech „pražského jara“ neznají) dostalo opravdu adekvátní podoby a „dramaturgický bombónek“ (dramaturg Roman Císař) se stal plnokrevným uměleckým činem, strhující výpovědí o vině a odpovědnosti člověka za svět, jím formovaný tváří v tvář Bohu, kterého ztratil. Obtížnost ztvárnění tohoto tématu je znásobena tím, že autor volí formu komedie. Proto klobouk dolů před faktem, s jakou stylovou čistotou se v představení setkáváme nejen v režijním vedení herců a dynamické výstavbě mizanscén, ale v neposlední řadě i ve výtvarné (Marta Roszkopfová) a hudební (brněnský Jiří Bu-

lis) složce inscenace, kdy jsou na příklad do celkového „zpívajícího obrazu“ zdařile zakompono-

kultura

vány i výstupy netradičně kostýmovaných Andělů (J. Odl, V. Hrabal, I. Hrbáč). V nápaditě rozčleněném prostoru budovy „Blaníku“ (kde DPB po opuštění Domu kultury Vítkovic nyní pů-

sobí) rozehrává režisér Janík barvitý spektakl, kořeněný notnou porcí sarkasmu a ironie. V Millerově poselství akcentuje živočišné pudové inferno v podvědomí člověka, které neustále kalí cherubínsky čistou hladinou touhy po dokonalosti přívalem žhoucího magmatu pochyb a ďábelských pokušení. Připomíná tak, že bychom neměli zapomínat na memento „Kainova znamení“ a ve své zpupné bohorovnosti nebrat na vědomí, že... jsme obklíčení šelmami! A Bůh už neprijde...“, jak zní v uších divákovi ještě dlouho po odchodu z divadla.

Na úspěch představení se samozřejmě výrazně podílejí svými hereckými výkony protagonisté mrazivě komického děje. Miloslav Čížek jako přísný leč vřídlný Bůh, Vítězslav Kryške jako plasticky vymodelovaný Kain, do souboru DPB nové přicházející byvší absolvent ostravské konzervatoře Ivo Hrbáč, jehož Abel je vybaven potřebnou mírou bezelstného údivu i bezbranností. Milan Kačmarčík ve vnitřně koncentrovaném výkonu v roli Adama znovu potvrdil, že v něm vyrůstá opravdová mladá opora souboru. Bude muset proto dále pečlivě „sbírat materiál“ pro obohacení svých výrazových prostředků. Ctižá-

dostivý Lucifer Vladimíra Čapky, hrozivý ve svém vnitřním přelaku energie a agilnosti i účelové přizpůsobivosti, s jakými bezohledně kráčí za vytyčeným cílem. (Obdivuhodný výkon.) Největším „překvapením večera“ je však Dana Zaoralová. S

naše recenze

jakou imponující samozřejmostí se vyrovnává s velmi náročným partem Evy, vyžadujícím ztvárnění přerodu infantilního stvoření do prototypu zralé a vědomí ženy! Je to pozoruhodně suggestivní výkon a Dana Zaoralová se (jistě za vydatné pomoci režiséra) dobrala výrazové šíře rozsahu, zařazujícím tuto mladou herečku do výrazně perspektivních kontextů. Jistě v dalších rolích získá ještě větší míru spontánnosti a uvolněnosti, aniž by ubrala na svém, pro ni charakteristickém, vnitřním napětí. Máme se tedy na co těšit.

V dnešní době odlivu diváckého zájmu je o to cennější každý úspěšný počín, který se na „prknech, která znamenají existenci“ podaří. V Divadle Petra Bezruče v tomto případě sklidili zasloužený potlesk. Oprávněně.

JIRÍ GORDON

Stvoření světa a jiné obchody

Rozhovor s režisérem dnešní premiéry

Dnes večer se koná v Divadle Petra Bezruče premiéra hry amerického dramatika Arthura Millera „Stvoření světa a jiné obchody“. Protože se liší od předchozích her autora, zeptali jsme se režiséra představivě Josefa Janíka na několik podrobností:

V čem vidíte zmíněnou odlišnost?

„Arthur Miller není bezesporu ‚laciný‘ autor. V jeho hrách je přítomen moment filozoficky ambiciózního pohledu na existenciální věci člověka, konfrontovaný vždy s velmi adresnými aktuálními společenskými problémy. Tato tendence byla zcela evidentní (a autorem i teoreticky proklamovaná) v období, kdy byl na našich jevištích uváděn v míře více než hojně. Nechvalně známé skutečnosti způsobily, že jeho tvorbu však zná náš divák prakticky jen do poloviny 60. let (kdy se uváděla hra ‚Po pádu‘). Další jeho hry na uvedení teprve čekají. A je to škoda. Millerův pohled na lidský život v dalším autorově tvůrčím období dostal nové rozměry, zbabvil se jistých ideologicky determinujících momentů a problémy našeho lidského údělu nazírá víc ‚pod zorným úhlem věčnosti‘.

Není tedy překvapující, že zvolil pro „Stvoření“ žánr komedie?

„Ani bych neřekl. Jestliže ve

zmíněné hře ‚Po pádu‘ se podle svých vlastních slov ‚pokoušel vytvořit most přes propast mezi individuální psychologií a ..naší vášní pochopit vlastní odpovědnost a vinu za svět, který jsme sami stvořili‘, tedy v poloze psychologického dramatu konstatovat: ‚... protože jsme takoví my, je svět takový jaký

je...‘ – měl samozřejmě ctižádost nahlédnout tento problém i z žánrového protipólu, doplnit ambivalentnost jeho dimenzí. Nijak je však tím ‚nezlehčil‘. Jde přímo k začátkům ‚ad fontes‘, jak říkají latiníci. S trpkým úsměvem se ohlíží na náš hořce omamný úděl, aby při hledání viny byl nucen opět konstatovat: ‚...jsme obklíčení selma mi! A Bůh už nepříjde...‘ Hru hráme v překladu Ivo T. Havlů.“

Znamená to, že autor tentokrát rezignoval na svoji dřívější snahu vyjádřit se ve hře k aktuálním sociálním nebo politickým problémům své doby?

„Když jsme se s výtvarnicí Martou Rozszkopfovou zamýšleli nad vizuálním tvarem inscenace, shodně jsme ve hře ‚přečetli‘ Millerův sarkastický nadhled nad podobou světa, kterou mu vtiskuje člověk, zhlížející se ve slepém zrcadle ‚zlatého telete‘ konzumu. Tento tón sice zaznívá až ve druhém plánu, nicméně je přítomen ve značně provokující formě a svědčí o tom, že A. Miller neopouští svůj charakteristický zájem o svět, který byl Bohem opuštěn a potýká se s konkrétními společenskými problémy. Tentokrát sice v poněkud odlišné podobě, ale s neméně naléhavým akcentem.“ (kn)

Moravskoslezský večerník, 2. c. 112, s. 4, 70.6.1992

Československá premiéra

Stvoření světa a jiné obchody

V padesátých a šedesátých letech jsme se na českých a slovenských jevištích pravidelně setkávali s každou nově napsanou hrou předního amerického dramatika **Arthura Millera**. Poté, ze známých důvodů, nastala v této praxi nepříjemná odmlka, kdy jen velmi sporadicky byla tu a tam uvedena některá z jeho starších her (v Divadle Petra Bezruče to byly např. v roce 1989 jeho „Čarodějky ze Salemu“).

Celá druhá část jeho tvorby – jako třeba „Hudba a život“, „Strop v arcibiskupském paláci“ nebo jednoaktovky „I to je romance“ či „Elegie pro dámu“ a další – je pro naše diváky stále velkou neznámou.

Jednou z her tohoto období autorovy tvorby je i „Stvoření světa a jiné obchody“. Zaslouhou ostravského Divadla Petra Bezruče dochází k „prolomení ledů“ právě touto herecky atraktivní a filozoficky ambiciózní komedií, což je žánr, u tohoto světově proslulého spisovatele, nijak frekventovaný. Byla nastudována v překladu Iva T. Havlů režisérem Josefem Janíkem (scéna a kostýmy Marta

Roszkopfová, scénická hudba Jiří Bulis) a v hlavních rolích se představí **Dana Zaoralová, Vladimír Čapka, Miloslav Čížek, Milan Kačmarčík, Vítězslav Kryško a Ivo Hrbáč**.

Arthur Miller zde opět rozvádí své charakteristické téma odpovědnosti a viny člověka za svět, který jsme sami stvořili. V situaci, kdy – podle textu hry – „...jsme obklíčení šelmami! A Bůh už nepříjde!“

Československá premiéra hry „Stvoření světa a jiné obchody“ se koná ve středu 10. června 1992 v 19 hodin v budově DPB „Blaník“ v Ostravě 1, tř. 28. října 120 (vedle Domu kultury Vítkovic). (kl)

10. června 1992 ● LIST PRO MORAVU A SLEZ

Sobota, 9. 2. č. 135, 10. 5, 10. 6. 1992